

Rede van Anne Vondeling (Stresa, 3 tot 12 Juli 1958)

Source: Europese economische gemeenschap. Documenten van de landbouwconferentie van de Lid-Statens van de Europese economische gemeenschap te Stresa van 3 tot 12 juli 1958. [s.l.]: Publikatiedienst van de Europese gemeenschappen, 1959. 273 p.

Copyright: (c) European Union, 1995-2012

URL: http://www.cvce.eu/obj/rede_van_anne_vondeling_stresa_3_tot_12_juli_1958-nl-1db9928c-85bc-4f2f-a19d-63b9f2f3df92.html

Publication date: 22/10/2012

Rede van Zijne Excellentie dr. Anne Vondeling, minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening van het Koninkrijk der Nederlanden

Mijnheer de Voorzitter,

Mag ik beginnen met U, mijnheer de Voorzitter — en ons zelf — geluk te wensen met Uw keuze van de plaats waar deze Conferentie wordt gehouden. Niet slechts omdat hier zoveel te genieten is van de prachtige natuur, maar ook omdat het ons — wat koele en kale Noorderlingen — de gelegenheid geeft onder de bekoring te komen van de warme levensen sierkunst van onze Italiaanse zuiderburen. Wij vergeten niet — en stellig in deze omgeving niet — hoe ongelooflijk veel de bewoners van dit land hebben bijgedragen tot de Europese cultuur, reeds in tijden waarin de Germaanse volkeren nog «primitieven» genoemd moesten worden — om geen erger woord te gebruiken.

Staat U mij toe, dat ik na deze oprecht gemeente loftuiting enkele opmerkingen van zeer algemene aard maak. Er is reeds — en er zal nog vaak in deze dagen worden gesproken over een gemeenschappelijk beleid. Dat is een reden om eerst te onderzoeken wat ons gemeenschappelijk belang is. Het is immers bepaald niet zo, dat door het optellen van alle belangen van elk der zes landen een som ontstaat die het gemeenschappelijk belang weergeeft. Zó gemakkelijk is de som die wij moeten oplossen jammer genoeg niet. Het gemeenschappelijk belang is *niet* de som van de zes deelbelangen. En evenmin is dat het geval met een gemeenschappelijk beleid. Hetzelfde kan worden gezegd van het gemeenschappelijk *landbouwbeleid*. De extra moeilijkheid die zich bij de beoordeling en oplossing van dit vraagstuk voordoet is, dat een landbouwpolitiek in onze zo ingewikkelde, gespecialiseerde, moderne maatschappelijke verhoudingen nooit geïsoleerd kan gebeuren. De arbeidsverdeling is al zover voortgeschreden, het raderwerk van onze economie zo verrijnd, dat wij niet meer alle functies aan één deel kunnen opdragen. Kort en krachtig gezegd (prof. Hallstein heeft het terecht reeds opgemerkt): een geïsoleerde behandeling van het agrarische vraagstuk is onzinnig. De verdragspartners hebben dat gelukkig heel goed ingezien, want van de 11 punten die in artikel 3 van de Overeenkomst zijn opgesomd en die alle nodig zijn om tot het gemeenschappelijke doel te komen, handelt maar één over de landbouw. Een duidelijker aanwijzing, dat wij hier slechts over een onderdeel spreken, is moeilijk te vinden. Dat betekent natuurlijk niet, dat wij de betekenis van de landbouw in het volksgeheel mogen onderschatten. Tot de dag van vandaag blijft het immers waar, dat er ter wereld geen vervangingsmiddel is voor voedsel. De voedselvoorziening blijft de meest elementaire taak die in een volkshuisvesting moet worden verricht. Zonder eten kan de mens niet lang filosoferen.

Hier kom ik aan de eerste stelling van mijn betoog, dat misschien op deze Landbouwconferentie op het eerste gehoor enkelen van U wat verbaast, te eerder, omdat het uit de mond van een minister van Landbouw komt: een goede landbouwpolitiek moet per definitie een consumentenpolitiek zijn. In mijn taal is een gezegde: «De klant is koning». Dit is nog steeds waar. Als wij de vrije keuze van de consument een groot goed achten en een consumptiedwang, een distributie, slechts in de allerhoogste noodzaak aanvaarden, dan moet de klant koning blijven. Geen absoluut vorst, geen alleenheerser en dwingeland, maar — om de vergelijking nog even door te trekken — een modern, constitutioneel vorst. De producent — óók de agrarische producent — moet proberen te leveren wat de consument hem vraagt. Een produktie waar geen vraag naar is, is economisch niet verantwoord. Ik weet, dat dit een waarheid is als een koe, welke tot het *abc* van elk elementair leerboekje over economie behoort; maar hoe vaak zondigen wij in de landbouw niet tegen dit beginsel!

Hoe vaak draaien wij — zonder daar haast bij na te denken — de stelling om: de boer, tuinder en de visser produceren en dan moet de consument maar zien, dat hij het op krijgt. Wij dienden beter te weten. Drukte de vader van de economen, Adam Smith, ons al niet op het hart, dat «consumptie het enige doel is van alle produktie» en hield hij niet een boetpredikatie tegen alle systemen die eenzijdig het belang van de producent stelden boven dat van de consument? Het is straks al twee eeuwen geleden. Niettemin geloof ik, dat zijn waarschuwing nodig was en *nog* nodig is. Oók op een Conferentie als deze, waar het producentenbelang wellicht zo gemakkelijk de meeste aandacht krijgt bij gebrek aan goed toegeruste en bekwame tegenspelers van consumentenzijde.

Einddoel: vrije uitwisseling van goederen over de gehele wereld

Ons aller belang is en blijft, tot grotere welvaart te komen. De landbouw en ook de visserij — want deze is voortdurend begrepen in ons overleg, wanneer wij korthedshalve over «de landbouw» spreken — dienen daartoe een optimale bijdrage te leveren; dat is zijn taak, zijn opdracht. De gewone burger verwacht niet anders dan dat deze taak zo goed mogelijk wordt vervuld. Het laat hem vrij onverschillig vanwaar de goederen komen. Wel zal hij een aantal eisen stellen en hij heeft het recht dat te doen. Hij zal willen, dat er altijd voldoende te krijgen is; de voorziening mag niet verstoord worden en zeker niet van voedsel. Ook is het, een redelijk verlangen van de klant, dat hij werkelijk kan kiezen, m.a.w., dat de keuze gevarieerd is. Het kunnen kiezen overeenkomstig de persoonlijke voorkeur geeft op zichzelf al een rijk gevoel. Dat de goederen van goede kwaliteit moeten zijn en zo goedkoop mogelijk, niemand van ons zal willen of kunnen betwisten, dat dit ook redelijke verlangens zijn van iedere koper. Deze opsomming van eisen, die de consument volkomen gerechtvaardigd stelt, leiden in beginsel tot de enig juiste conclusie: vrije uitwisseling van goederen over de gehele wereld. Pas op die manier komt de verbruiker werkelijk ten volle aan zijn trekken. Maar hoever zijn wij van dat ideaal verwijderd!

De stelling, dat de klant de koning van de landbouwers is, mag — ik zei het al — niet tot uitbuiting van de onderdanen leiden. Een goed constitutioneel vorst zal dat ook niet doen en aan zijn leveranciers een redelijk inkomen gunnen. Mits deze leveranciers natuurlijk aan de eisen voldoen die ik zoëven opsomde en die ik het klaverblad van vier zou willen noemen: genoeg, gevarieerd, goed en goedkoop. Zo ziet de Nederlandse regering de taak van de agrariërs. De landbouw is geen zelfstandig doel, maar als elke andere tak van produktie een middel; ook de landbouwende bevolking heeft een dienende taak.

Na zoëven al gewezen te hebben op het voortdurend opduikend gevaar van een te geïsoleerde beschouwingswijze met betrekking tot het landbouwbeleid, zou ik daar nog het volgende aan willen toevoegen.

In agrarische kringen hoort men veelvuldig de klacht, dat de weg van producent naar consument zo lang, vaak té lang is. Er schuilt maar al te dikwijls waarheid in die klacht. Men mag echter ook niet tot een ander uiterste vervallen en de mening verkondigen, dat deze weg haast overbodig zou zijn. Immers: vrijwel geen enkel produkt kan zonder meer worden geconsumeerd, al was het slechts omdat het eerst moet worden vervoerd. De meeste landbouwprodukten dienen evenwel een bewerking te ondergaan, voor zij geschikt zijn voor consumptie.

Vervoer, handel en verwerking van landbouwprodukten even onmisbaar

Daarom zijn de taken die door het vervoer, de handel en de industrie van en in agrarische produkten worden verricht even onmisbaar als die van de boer en zijn directe helpers. Geen schakel kan in de keten, die van de akker naar de bakker loopt en van de tuin naar de tafel reikt, worden gemist. De gehele verticale kolom moet worden bekeken en niet alleen de basis die door de landbouw in de enge zin wordt gevormd.

Geen uitvoer zonder invoer denkbaar

Ik kom, mijnheer de Voorzitter, tot een ander thema in deze — ik weet het — meer algemene en ogenschijnlijk wat abstracte beschouwingen. Toen ik zoëven over de keuzevrijheid van de consument sprak, duidde ik er al op. Het is namelijk een typisch verschijnsel, dat in vele regeringsprogramma's als een van de belangrijke punten wordt vermeld: bevordering van de export. Zelden of nooit heb ik gelezen: bevordering van de invoer, hoewel dit — oppervlakkig gezien — vrijwel steeds aan de consument ten goede moet komen, of langs de weg van grotere zekerheid met betrekking tot een onafgebroken voorziening, of door grotere keuzemogelijkheid, of door betere kwaliteit dan wel lagere prijs. Om de een of andere reden staat echter uitvoer in een goede reuk en invoer in een kwade. Daarom is dit eigenlijk zo merkwaardig, omdat de totale hoeveelheden van de uitvoer in de wereld precies gelijk zijn aan die van de invoer.

Het is even waar als $1 + 1 = 2$. Of met andere woorden gezegd: $1 - 1 = 0$, en niet $1/2$ zoals blijkbaar vele politici, die zich bijzonder warm maken voor de exportbevordering, ons wel eens willen doen geloven. Ik wil daarmee niet ontkennen, dat de economieën van onze zes landen elkaar niet ten dele aanvullen en

opvullen. Van bepaalde produkten heeft de Gemeenschap te weinig van eigen bodem, van andere echter te veel, althans op korte termijn gezien. Ik wil niet ontkennen, dat in het op een dergelijke wijze opmaken van een balans m.i. al een gevaarlijke kant zit. Een balans van behoeften en middelen leidt er gemakkelijk toe, dat men te zeer kijkt naar de huidige historisch gegroeide situatie. Maar dat is geen juist uitgangspunt. Juist de problemen waarvoor wij zijn komen te staan in de wereld, waarin wij meer en meer onze nationale economie zijn gaan beschermen, is de reden, dat wij thans naar een nauwe internationale samenwerking streven. De Europese economie dient versterkt en aangepast te worden. Prof. Hallstein heeft hier gisteren zeer terecht sterk de nadruk op gelegd. Er moet juist verandering komen. Het bestaande mag dus nooit een te grote plaats innemen voor de toekomst. De E.E.G. brengt een geweldig stuk dynamiek mee. Dat is juist de grote winst.

Een autarkische houding levensgevaarlijk

Niet geheel zonder reden is het afwegen van middelen en behoeften, zoals wij hier gaan doen, wel uitgelegd als een uiting van het streven naar zelfvoorziening. Mijnheer de Voorzitter, ik vind een dergelijke uitleg van artikel 43 levensgevaarlijk, en naar ik vurig hoop, ook onjuist. Waarschijnlijk is de belangrijkste reden van onze (betrokkelijke) welvaart de intrede van de arbeidsverdeling geweest, wil men, de specialisatie. Het is ons aller belang, dat in de Gemeenschap van de Zes versnelde voortgang wordt gemaakt met dit proces. Maar evenzeer is het ons gemeenschappelijk belang, dat de arbeidsverdeling tussen het gebied van de Zes en de rest van de wereld niet gaat stokken. Om het in ronde woorden te zeggen: wat de producenten buiten het kleine Europa beter kunnen dan wij — ook op den duur — dat moeten wij zelf niet gaan doen. Zulks zou niet in het belang van onze volkeren zijn. Er is in dit verband wel eens de wens uitgesproken, dat de ramen van onze zeskamerwoning wijd open moeten staan, zodat er frisse lucht door kan waaien. Dat is natuurlijk goed en noodzakelijk, maar allerm minst voldoende. Ook de deuren, de toegangs- en uitvalspoorten, zullen wijd geopend moeten worden en dat blijven.

Zowel de binnen- als de buitendeuren. Ik beweer niet, dat dit vandaag op morgen kan, hoewel de stromen van mensen, goederen en kapitaal vermoedelijk heel wat kleiner en zwakker zouden zijn dan men nu wel eens vreest. Het zal geleidelijk moeten; eerst op een kier met een hoge drempel, zoals nu de toestand nog is, maar straks — en zo vlug mogelijk — met wijd open deuren, zonder drempels, overeenkomstig de moderne architectuur.

Op 1 januari a.s. gaan de binnendeuren automatisch wat verder open, geheel overeenkomstig de afspraak. Berichten, die ons wilden doen geloven, dat deze afspraak niet zou kunnen worden nagekomen, zijn gelukkig slechts geruchten gebleken. Niettemin blijft het natuurlijk een zwakke stee in onze overeenkomst, dat gedurende de eerste jaren één enkel land van de Zes bepaalde ontwikkelingen kan afremmen. Het tempo van de vooruitgang kan gedrukt worden door een van de leden, die langzamer wil dan de andere vijf. Ik hoop, dat geen van ons in de naaste en wat verder verwijderde toekomst gebruik zal maken van de vrij vele vluchthavens en vluchtheuvels, die met name in de Overeenkomst zijn vermeld. Deze zijn niet het belangrijkste van het Verdrag. Men moet er zo weinig mogelijk gebruik van maken. Europa moet zeewaardig worden. Of om een andere beeldspraak te gebruiken: Onze zesdelige ketting is niet sterker dan de zwakste schakel. Ieder van ons heeft dan ook de plicht om een verzwakking van zijn schakel te voorkomen. Gelukkig zijn er de laatste jaren grote vorderingen gemaakt. Ik zou het voorbeeld van de Bondsrepubliek kunnen noemen, of van Frankrijk, dat kans heeft gezien in de laatste vier jaar zijn nationale produktie met in totaal 25 % te verhogen, mede dank zij hoge investeringen en een volledige werkgelegenheid.

Volkeren, die kans zien de produktiviteit zó snel op te voeren, mogen de economische toekomst met zelfvertrouwen tegemoet zien. Ik zou ook andere opwekkende voorbeelden kunnen geven, maar dit lijkt mij voldoende duidelijk om de indruk te versterken, dat de mogelijkheden in het oude Europa bepaald niet uitgeput zijn. De E.E.G. zal ons evenwel in staat stellen *gezamenlijk* nieuwe bronnen aan te boren, waartoe wij elk op zich niet, of onvoldoende in staat zijn.

Onze zes landen zijn het stuk voor stuk aan hun geschiedenis en stand verplicht de wereld een hartverwarmend voorbeeld te geven van eigen en gemeenschappelijke kracht.

Ik noemde zoëven het woord produktiviteit. Het is vandaag al dikwijls gebruikt. Het staat trouwens als eerste doelstelling in artikel 39 van het Verdrag en werd ook gisteren al genoemd door de Voorzitter van de Commissie, prof. Hallstein. Naar onze mening zou het goed zijn dit begrip in de komende dagen wat meer inhoud te geven. Ik heb de indruk gekregen, dat in onze kringen nog te veel en te eenzijdig over de produktiviteit wordt gesproken als een technische aangelegenheid, in de zin van vergroting van de brutoproduktie per eenheid produktiemiddel. Naar onze smaak zou het begrip veeleer van de economische kant benaderd dienen te worden. Slechts op die wijze wordt een gezonde basis gelegd voor de verhoging van het levensniveau van de werkers in de landbouw. Een stijging van de technische produktiviteit hoeft allerminst een verbetering van de economische produktiviteit ten gevolge te hebben en dit laatste zal toch beslissend dienen te zijn bij het uitspreken van een waardeoordeel. Dit wil uiteraard niet zeggen, dat de Nederlandse regering de homo economicus tot maatstaf en norm van al haar handelen zal verheffen, beslist niet. Maar wel zouden wij een poging willen wagen om binnen het als meest gewenst geachte maatschappelijke kader te streven naar grotere doelmatigheid en een meer commerciële instelling bij het behartigen van landbouwbelangen. Zonder dat zal de Europese landbouw zich niet staande kunnen houden in de strijd met zakelijk ingestelde industriëlen in eigen land en fel op de wereldmarkt wedijverende agrarische groeperingen in de buitenwereld.

Vertrouwen in beleid Commissie

Mijnheer de Voorzitter, gelet op de aard van onze bezigheden en het moment, waarop wij deze zijn begonnen, zou er alle aanleiding zijn deze korte algemene beschouwingen te beëindigen met een verklaring van trouw aan de geest en de grondslagen van het Verdrag, dat ons verenigt. Na het aanhoren en de lezing van de rede, uitgesproken door prof. Hallstein — en in het bijzonder het slot daarvan — zie ik daarvan af, aangezien ik in herhaling zou moeten treden, wat in strijd is met het algemeen verlangen de produktiviteit te verhogen, althans de economische. Ik kan mij namelijk van harte met deze oproep om in onze arbeid van zelfvertrouwen, moed en volharding blijkt te geven, verenigen. Deze rede van de Voorzitter van de Commissie en ook andere uitingen en daden van de Commissie in de afgelopen maanden, hebben de Nederlandse regering de overtuiging gegeven, dat de grote taak, die aan U en Uw medecommissieleden is opgedragen, bij U en Uw medewerkers in veilige, sterke en arbeidzame handen is. Graag schenken wij U ook in de behartiging van een gemeenschappelijk landbouwbeleid ons vertrouwen en spreken de wens uit, dat het resultaat van deze Conferentie Uw taak zal verlichten.

Dank U, mijnheer de Voorzitter.